

Invandring säker faktor bakom Pisa-tappet

Dagens Samhälle den 23 februari 2016

Den dystra situationen i skolan fortsätter oavbrutet. Nyligen rapporterade medierna om den höga andelen lågpresterande elever i den senaste Pisa-undersökningen. I de olika ämnena når cirka en fjärdedel av svenska 15-åringar inte nivån som bedöms nödvändig för att fullt ut kunna delta i samhället.

Möjliga orsaker bakom skolkrisen har debatterats häftigt de senaste åren. Vissa är mer troliga än andra, men få har kunnat ledas i bevis. Förra året fann jag dock att 29 procent av fallet i Pisa kan härledas till invandringen, som hittills är den enda säkra faktorn bakom kollapsen.

Att även den höga andelen lågpresterande delvis beror på invandringen är därför en lågoddsare. Mycket riktigt är andelen lågpresterande bland ungdomar med helsvensk bakgrund runt 30 procent lägre än i elevpopulationen i genomsnitt.

Samtidigt är det osäkert hur invandringen har påverkat Sveriges relativa prestationer – andra länder har förstås också haft invandring. Frågan är alltså hur resultatskillnaderna mellan Sverige och andra länder påverkas av att man begränsar urvalet till elever med helt inhemsk bakgrund.

Svaret är anmärkningsvärt. Till exempel kan 57 procent av det genomsnittliga prestationsgapet mellan Sverige och Norge, och hälften av gapet mellan Sverige och Danmark, i den senaste Pisaundersökningen härledas till effekten av invandring.

Sverige går också från att prestera tre poäng sämre än Island till att prestera åtta poäng bättre, när man jämför inhemska elevers resultat i stället för ländernas genomsnitt.

Av gapet mellan Sverige och Polen, vars skola numera ses som ett framgångsexempel, försvinner 41 procent. Skillnaden mellan svenska och sydkoreanska elever, som når toppresultat i Pisa, minskar med 26 procent.

Men den kanske mest intressanta jämförelsen är med Svenskfinland, givet dess kulturella likheter med Sverige i kombination med att eleverna där utbildas i ett skolsystem som har hyllats världen över. Hela 47 procent, 16 av 34 poäng, av gapet mellan Sverige och Svenskfinland går upp i rök när man endast jämför elever med svensk och finlandssvensk bakgrund.

Detta är endast några exempel, men generellt är bilden densamma. Sveriges relativa Pisaresultat är mer fördelaktiga om urvalet begränsas till elever med inhemsk härkomst. Invandringen har alltså inte bara haft negativa effekter på resultaten absolut sett – utan även på våra relativa prestationer.

Mot bakgrund av Sveriges höga asylinvandring är detta inte konstigt. De flesta andra länder har haft lägre – och ett annat slags – invandring, vilket troligen gör att denna faktor påverkar resultaten i mindre utsträckning.

En annan potentiell förklaring är att den svenska skolan, med dess starkt elevcentrerade pedagogik, missgynnar elever med utländsk härkomst mer än många andra skolsystem. Forskning indikerar att så kan vara fallet.

Det finns inga universalmedel. Men för att minska invandringens effekter i Pisa bör vi nog sannolikt backa bandet något – och fokusera på höga krav, disciplin och strukturerad undervisning.

Gabriel Heller Sahlgren, doktorand

London School of Economics och Institutet för Näringslivsforskning